

Η γραμμική και η κυκλική αντίληψη της ιστορίας

"Αναφέρω με δύο λόγια τις μεγάλες έννοιες-αντιλήψεις της ιστορίας οι οποίες δεν σταμάτησαν να παραλληλίζονται ή να αντιτίθενται. Η γραμμική και η κυκλική ιστορία.

Αναφορικά λοιπόν με την γραμμική ιστορία να πω ότι εμφανίζεται στον χρόνο και στον χώρο της Ευρώπης με τον ιουδαιοχριστιανισμό. Θέτει την ιστορική πορεία σαν μία γραμμή, πού συνδέει μία κατάσταση προ-ιστορική (αρχέγονος παράδεισος, κήπος της , Εδέμ) με μια κατάσταση μετα-ιστορική, (έγκαθίδρυση της βασιλείας τού Θεού επί της γης

Σύμφωνα με αυτήν λοιπόν, άλλοτε ο άνθρωπος ζούσε σε πλήρη αρμονία με τον Δημιουργό. Άλλα μία μέρα έκαμε ένα λάθος (το προπατορικό, κληρονομικό αμάρτημα). Διώχθηκε τότε από τον παράδεισο και εισήλθε στην ιστορία μέσα σ' αυτήν την «κοιλιάδα των δακρύων», όπου είναι αναγκασμένος να κερδίζει το ψωμί του με ιόν Ιδρώτα του προσώπου του . Αλλά, χάρις στο χαρμόσυνο Άγγελμα πού είναι ή έλευση τού Μεσσία (τού Ίησού στο χριστιανικό σύστημα) στην γη, μπορεί πλέον να κάνει την «σωστή εκλογή» και να εξασφαλίσει την σωτηρία (ατομικά) για την αιωνιότητα. Στο τέλος των χρόνων, μετά τον τελικό Αρμαγεδδών, οι καλοί και οι κακοί θα διαχωριστούν οριστικά οι μεν από τούς δε. Η μετα-ιστορική κατάσταση θα επαναφέρει την προ-ιστορική κατάσταση και θα είναι το τέλος της ιστορίας: ή Ιστορία θα κλείσει, θα απορροφηθεί, σαν μια παρένθεση.

Θα πρέπει να πει κανείς ως προς την γραμμική αντίληψη της ιστορίας, για να συνοψίσει, ότι **προικίζει την ιστορία με ένα μονοδιάστατο χαρακτήρα**, μια αναγκαιότητα (αναπόφευκτη διότι είναι αδιανόητο να μην εξελιχθεί η ιστορία με εξαίρεση τα ατυχήματα και τις συμπτώσεις σύμφωνα με την «αποκάλυψη» που είχε ο άνθρωπος από την Βίβλο. Η ιστορία έχει μια ροπή και στις δύο προτιμήσεις του όρου: έχει μια σημασία, πηγαίνει προς μία ορισμένη κατεύθυνση. Συνεπώς η ελευθερία του ανθρώπου είναι στενά περιορισμένη: ο άνθρωπος δεν είναι ελεύθερος να κάνει ότι θέλει στην ιστορία, δεν έχει άλλη εκλογή από του να δεχτεί την αποκάλυψη που του γίνεται δια μέσου της υψηλότερης εξουσίας που είναι δυνατόν να υπάρχει ανάλογα με το σύστημα πίστης.(π.χ. Θεός για το ιουδαιοχριστιανικό σχήμα). Εξ άλλου το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον, βλέποντας ως ριζικά διαφοροποιημένα το ένα από το άλλο: το παρελθόν (στο εσωτερικό της ιστορίας) είναι αυτό που δεν θα ξαναέρθει ποτέ. Το μέλλον, αυτό που δεν ήρθε ακόμη ποτέ, και το παρόν είναι σημείο επάνω σε μια γραμμή, της οποίας ξέρει κανείς την αρχή και το τέλος, έστω και αν αγνοεί την διάρκεια. Υπάρχει δηλαδή μια μονοδιάσταση του ιστορικού χρόνου.

Αντίθετα με την γραμμική αντίληψη, η κυκλική αντίληψη της ιστορίας είναι αυτόχθον αντίληψη της Ευρώπης. Φαίνεται να είναι κοινή για όλη την προχριστιανική Ευρωπαϊκή αρχαιότητα. Έρχεται με την παρατήρηση του κόσμου όπως είναι. Θέαμα δηλαδή ενός ορισμένου αριθμού εναλλαγών(οι εποχές), αλυσιδωτών διαδοχών (οι γενεές), επαναλήψεων μέσα σε διαφοροποίηση και διαφοροποιήσεων μέσα σε μια επανάληψη (δεν λούζεται κανείς δύο φορές στο ίδιο νερό, ο ήλιος ανατέλλει κάθε πρωί αλλά συγχρόνως δεν είναι ποτέ ο ίδιος ήλιος). Στηρίζεται στην στη διαίσθηση μιας δυνατότητας αρμονίας, στηριγμένης στην κανονική περιοδικότητα των κύκλων και στην συμφωνία των αντιθέτων. Έτσι κάθε επικαιρότητα είναι όχι ένα σημείο, αλλά μια διασταύρωση. Κάθε παρούσα στιγμή αναβιώνει ολόκληρο το παρελθόν και περιέχει το δυναμικό ολόκληρου του μέλλοντος. Υπάρχει εδώ δηλαδή μια τριδιάστατη

μορφή του ιστορικού χρόνου. Το παρελθόν ως παρελθόν ξαναζεί σε οποιοδήποτε παρόν. Είναι μια από τις προοπτικές, χάρις στις οποίες ο άνθρωπος μπορεί να κάνει σχέδια και να σφυρηλατεί το πεπρωμένο του.

Στο δικό τους αρχέγονο παρελθόν, για τους προχριστιανικούς λαούς, ο κόσμος είναι πριν από όλα αντιληπτός ως κίνηση. Δεν δημιουργήθηκε κάποια στιγμή και μια για πάντα, αλλά κτίζεται συνεχώς, μέσα σε μια αιώνια μεταμόρφωση. Συνεργαζόμενος σε αυτήν την μεταμόρφωση, ο άνθρωπος συμμετέχει στο θεϊκό έργο και γίνεται με την σειρά του δημιουργός. Όλη η προχριστιανική θρησκεία δεν στηρίζεται σε κάποια οντολογία, αλλά σε φιλοσοφία εξέλιξης την οποία βρίσκουμε τόσο στους προσωκρατικούς όσο και σε νεώτερους".

Αλαίν ντε Μπενουά, "Η θρησκεία της Ευρώπης" απόσπασμα